

मम संश्रवं वरदानरूपं संश्रुत्य प्रतिश्रुत्य अंगीकृत्य पापंकृत्वेव सन्नः पीडितः सन् शेषे इदं किं इदं नोचितमित्यर्थः ॥ अतः स्थित्यां सत्यपालनरूपायां सतां मर्यादायां ॥ २ ॥ सत्यरूपं धर्ममाश्रित्य उद्दिश्य त्वंच त्वंतु मया प्रतिचोदितः वरदानविषये प्रेरितः ॥ तव सत्यं रक्षितुमेषामे प्रेरणा अन्यथा प्रतिज्ञातवरदानं विनैव मरणे तवा धर्मः स्यादिति भावः ॥ ३ ॥ यद्यपि सत्यपालने प्राणसंशयस्तथापि तमंगीकृत्य सत्यरक्षणमेव ज्याय इत्याह ॥ संश्रुत्येत्यादि ॥ ४ ॥ ५ ॥ सरितां पतिः सत्यमन्वितः सत्यं प्राप्तः ॥ सत्यानुरोधात् सत्यत्यागभयात् ॥ स्वल्पां मर्यादां सुलंघ्यामपि वेलां समये चंद्रोदयरूपे वृद्धिः समयेऽपि नातिवर्तते ॥ ६ ॥ प्रणवरूपैकपदवाच्यत्वाद्वाच्यवाचकयोश्चाभेदाद्यत्प्रणवरूपं ब्रह्मशास्त्रे तत्सत्यवाक्यमेव ॥

पापंकृत्वेव किमिदं मम संश्रुत्य संश्रवं ॥ शोषे क्षितितले सन्नः स्थित्यां स्यातुं त्वमर्हसि ॥ २ ॥ आहुः सत्यं हि परमं धर्मं धर्मविदो जनाः ॥ सत्यमाश्रित्य च मया त्वंधर्मं प्रतिचोदितः ॥ ३ ॥ संश्रुत्य शौच्यं येनाय स्वांतनुं जगती पतिः ॥ प्रदाय पक्षिणे राजा जगाम गतिमुत्तमां ॥ ४ ॥ तथा ह्यलर्कस्तेजस्वी ब्राह्मणवेदपारगे ॥ याचमाने स्वकेनेत्रे उद्धृत्या विमना ददौ ॥ ५ ॥ सरितां तु पतिः स्वल्पां मर्यादां सत्यमन्वितः ॥ सत्यानुरोधात् समये वेलां स्वां नातिवर्तते ॥ ६ ॥ सत्यमेकपदं ब्रह्म सत्ये धर्मः प्रतिष्ठितः ॥ सत्यमेवाक्षया वेदाः सत्येनावाप्यते परं ॥ ७ ॥ सत्यं समनुवर्तस्व यदि धर्मं धृता मतिः ॥ सवरः सफलो मेस्तु वरदो ह्यसि सत्तम ॥ ८ ॥ धर्मस्यैवाभिकामार्थं मम चैवाभिचोदनात् ॥ प्रब्राजय सुतं रामं त्रिःखलु त्वां ब्रवीम्यहं ॥ ९ ॥ समयं च ममार्थं मयं दित्वं न करिष्यसि ॥ अग्रतस्ते परित्यक्त्वा परित्यक्ष्यामि जीवितं ॥ १० ॥ एवं प्रचोदितो राजा कैकेय्यानिर्विशंकया ॥ नाशकत्पाशमुन्मोक्तुं बलिरिंद्रकृतं यथा ॥ ११ ॥ अक्षया वेदाः अक्षयंत इज्ञानफलं सत्येनैव परंपदं ब्रह्मस्वरूपं प्राप्यते चित्तशुद्धिद्वारेति भावः ॥ ७ ॥ तस्मात्सत्यमिति ॥ ८ ॥ धर्मस्य परलोकसिद्धिफलकस्य अभिकामार्थं प्रार्थनीयफलसिंध्यर्थं क्रियमाणान्मम अभिचोदनात् प्रेरणाच्च त्वं सुतं रामं प्रब्राजय एवं त्वां त्रिब्रवीमि अतो नाहमस्माद्वरग्रहणान्निवर्तयितुं शक्येति भावः ॥ ९ ॥ विपक्षे स्त्रीवधदोषश्चाधिकस्ते इत्याह समयंचेति ॥ मद्भरविषयमर्थपरित्यक्त्वा त्वयोपेक्षिता ते अग्रतो जीवितं त्यक्ष्यामि ॥ १० ॥ एवं न्यायोपेतप्रकारेण पाशं सत्यपाशबंधनं इंद्रकृतं इंद्रप्रेरितोपेन्द्रकृतं पदत्रयमितदेव प्रतिश्रवरूपं पाशं ॥ ११ ॥